

Kronikken

Hanne Leth Andersen

Lektor, ph.d., Leder af Center for
Undervisningsudvikling, Århus Universitet.
cfuhla@hum.au.dk

Sprogpolitik, sprogdidaktik, sprogfaglighed: hvad med sprog i fremtiden?

Tendensen overalt i Vesteuropa er fravalg af sprog i skolesystemet, ligesom færre unge vælger de traditionelle sproguddannelser. Dette gælder også i de nordiske lande, som ellers har haft et bredt og fyldigt udbud af fremmedsprogsundervisning, især i gymnasieskolen. I Danmark har det tredje fremmedsprog siden 1987 kunnet vælges som et toårigt forløb mod tidligere tre, og med gymnasiereformen (2005) er det ikke længere obligatorisk. På de videregående uddannelser har man længe ikke forudsat at der kan læses tekster på andre fremmedsprog end engelsk, med mindre fremmedsproget direkte er studieobjektet. Noget af dette kan tilskrives en global udvikling vi næppe kan ændre på. Sprogene får nye roller der er mere identitets- og registerorienterede end geografiske. Engelsk er sproget for business, store dele af teknologien og science, mens de lokale modersmål er hjemmesprog. Samtidig skal der i en sådan situation foretages nogle klare prioriteringer, hvis man ikke vil miste indflydelse og indsigt.

Fælles europæisk sprogpolitik

Det er tydeligt for såvel erhvervsliv som politikere at et manglende kendskab til de øvrige europæiske sprog og kulturer er problematisk og kan komme til at udgøre et dyrt hul i vores bevidsthed. Derfor var et af punkterne i Bologna-erklæringen (1999) at alle borgere i de europæiske lande skulle have kendskab til to fremmedsprog ud over deres modersmål. Og efter Det Europæiske Sprogår (2001) etablerede Europarådet den 'Fælles referenceramme for sprog' hvis grundlæggende princip er at sprogundervisning primært skal være udgangspunkt for kommunikation, og at det skal være for alle,

ikke blot for personlig dannelse og ikke blot for en elite. Det er på den baggrund at et egentligt redskab for sprogundervisning med fokus på sproglæring og selvevaluering, Den Europæiske Sprogportfolio, er blevet til. Her er tale om en klart kommunikativ og aktionel tilgang med tilhørende niveaubeskrivelse (seks niveauer fra A1 til C2) i positive termer: *jeg kan ...* inden for de fem færdighedsområder lytte-, samtale-, læse-, mundtlig præsentations- og skrivefærdighed. (se også *Sprogforum* nr. 34, red.) Her er mulighed for selvevaluering og for at måle sin faglige kunnen i en progression hvor det næste niveau udgør et opnåeligt mål. Niveauerne har dannet udgangspunkt for beskrivelsen i *Fremtidens sprogfag* (2003). Her er et af målene at indplacere de forskellige klassetrin og skoleformer i en tydeligere progression med bedre bevidsthed om hinandens faglige fokusområder, bl.a. ved hjælp af en udpegning af hovedansvarsområder og medansvarsområder. Dette kan bl.a. være med til at lægge grunden for et konkret samarbejde og en aktiv brobygning på tværs af grundskole, gymnasium og videregående uddannelser. I sammenhæng hermed er det logisk at opbygge et fagligt og uddannelsesmæssigt samarbejde mellem seminariernes og universiteternes sproglæreruddannelser.

Sprog i uddannelsessystemet

Det er tydeligt at en af gymnasireformens følgevirkninger er en nedprioritering af sprogfagene i kraft af de unges foreløbige valg af studieretninger og muligheder for at kombinere med fortsætter- og begynderprog. Dette er et stort problem for et land der både ønsker politisk indflydelse og masser af eksport af varer, tjenester og kultur. I denne sammenhæng er det nødvendigt at der arbejdes ud fra nogle erklærede sprogpolitiske mål. Vores uddannelsespolitik hænger sammen med vore ambitioner og satsningen på fremmedsprog såvel som naturfag bør være i fokus. Sproglærerforeningen har formuleret en sprogpolitik (*Sproglæreren* nr. 2/2004) med satsning på ligestilling af tysk og fransk ved valg af 2. fremmedsprog og tilbud om et 3. kompetencegivende fremmedsprog til alle elever.

Denne sprogpolitik er realistisk. Flertallet af fremtidens danskere og europæere vil næppe prioritere at tilegne sig mere end to fremmedsprog, hvoraf det ene vil være engelsk. Det er således vigtigt at der er variation i valget, sådan at tysk og fransk reelt sidestilles. Det vil også være optimalt at de unge i grundskoleforløbet når at gennemgå længere forløb med de to valgte fremmedsprog som de på denne måde vil udvikle en fornuftig færdighed inden for. En mindre gruppe unge vil vælge at starte på et tredje fremmedsprog i gymnasieskolen. Her skal udbuddet af begynderprog være så bredt som muligt så vi får uddannet unge der kan udvide vort erhvervslivs sproglige beredskab. En gruppe af disse unge vil vælge videregående sproguddannelser og uddanne sig til sprog- og kultureksperter - og dem er der brug for. Og dem vil der være brug for i fremtiden, både med henblik på vores orientering inden for og uden for Europa.

Søgningen til fag som arabisk og kinesisk er lykkeligvis stigende, og det viser sig også at sprogfag som tysk, fransk og spansk holder skansen hvis man ser samlet på optaget ved universiteter og handelshøjskoler. Vi har brug for sprogeksperter. Og de får job! Sprogfagskandidaterne er faktisk blandt de mindst arbejdsløse af de humanistiske kandidater (jf. Erhvervsundersøgelsen HUM, AU, www.hum.au.dk/fak/studier/erhvervsundersog/), og alt tyder på at der vil blive mere og mere brug for dem. Lars Goldschmidt, Markedschef i Dansk Handel & Service, argumenterer således for anvendelsen af sprog- og kulturkyndige kandidater: „Virksomhederne skal i stadig større grad afsætte og skabe produkter og services, der er unikke set fra den enkelte kundes synsvinkel, og afsætte disse produkter og ydelser på et *sprogligt og kulturelt mangedimensionalt marked*“.

Sproguddannelser

Hvordan skal sprogeksperterne uddannes? Hvad er kernen i sprogfagligheden, hvilke discipliner består et sprogfag af og hvordan hænger de sammen? De universitære sprogfag fortolker dette meget forskelligt, om end man kan iagttage en generel tendens til at en udvidelse af fagsynet med inddragelse af humanistiske og sociologiske vidensområder og forskningsmetoder som ikke har været en del af den traditionelle filologiske faglighed. Nogle sprogfag har udviklet sig i retning af kulturfag, andre har specialiseret sig i medier, i samfundsforhold, i sprogvidenskab eller i sprogtilegnelse. Dette betyder at det kan være svært at overskue hvad et sprogstudium indebærer, og det er naturligvis ikke fremmende for hverken søgning eller gennemførelse.

Det skal være tydeligt hvad vi uddanner de studerende til. Det skal være tydeligt hvilke kompetencer der arbejdes frem imod på de humanistiske sprogfag og på de merkantile sprogfag. Det skal være tydeligt hvilke kompetencer en sprogunderviser skal have og hvilke kompetencer en sprog- og kulturekspert skal have. Og hvordan de opnås. Det handler om fagdidaktik og det er ikke forbeholdt ungdomsuddannelser og seminarier.

Sproguddannelserne kan ikke være generalistuddannelser hvis de vil have fordybelsen med. Derfor er uddannelserne i dag på vej mod en nødvendig specialisering i forhold til de store krav der stilles på det lokale såvel som det globale arbejdsmarked. Kultur- og kommunikationsarbejderen skal have indsigt i det eller de land(e) hvor sproget tales, skal have færdigheder på fremmedsproget og viden om kultur og samfund. Sproglæreren skal have indsigt i sprogtilegnelse, sprogdidaktik og sprog og kultur, med fokus på sproglige kompetencer.

Sprog i andre videregående uddannelser

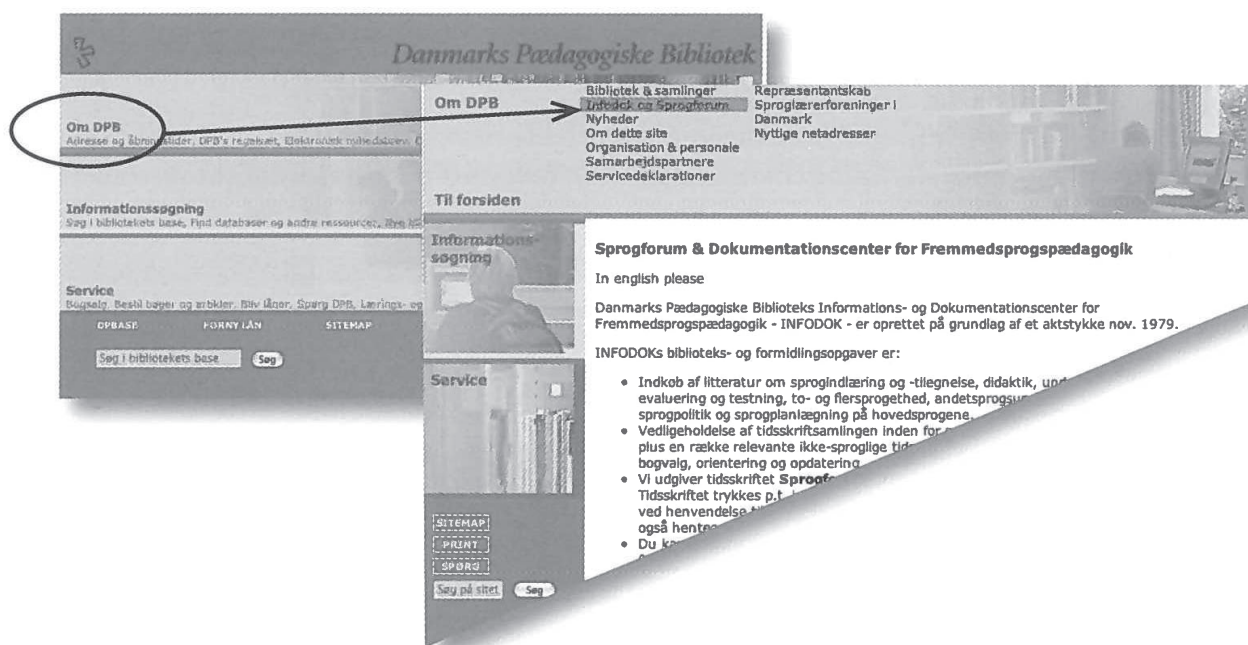
Sprogfagene skal samtidig arbejde sammen med andre fag fordi sprog er adgang til

andre fagområder, fordi sprog også er et redskab. Også på de videregående uddannelser sker der noget på det overordnede niveau. I debatoplægget *Internationalisering af de danske universiteter* (2004) fremhæver Rektorkollegiet bl.a. at uddannelserne bør forholde sig til den internationale dimension, via udbud af hele uddannelser eller dele af uddannelser på andre sprog end dansk, via sprogkrav til studerende og undervisere. Her kan sprogfagene bidrage til at sikre et godt niveau og et bredere udbud, så globaliseringen ikke udarter til en ensretning hvor kun engelsk duer og kulturelle misforståelser flourer, men en åbning via en sproglig mangfoldighed der ikke kun er for de få.

Sprogpolitik, sprogdidaktik og sprogundervisning på mange niveauer: to obligatoriske fremmedsprog for alle og en høj grad af specialisering i mange forskellige sprog for så mange som muligt. Sprogkompetencen skal dyrkes hvis Danmark ikke skal miste udsyn og indsigt i de kommende stærkt globaliserede år.

Informations- og dokumentationscenteret på DPB

INFODOKs hjemmeside er blevet integreret på Danmarks Pædagogiske Biblioteks brugerflade

Det direkte link er: <http://www.dpb.dpu.dk/site.asp?p=249>